

Герус Тетяна Сергіївна,
курсант ННІ № 1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник:
професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, професор
Кришевич О. В.

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ ПОСОБНИЦТВА ДЕРЖАВІ-АГРЕСОРУ

23 квітня 2022 р. набув чинності Закон № 2198-ІХ [2], яким у Кримінальному кодексі України (далі – КК) передбачено кримінальну відповідальність за діяння, визначене статтею 111-2 «Пособництво державі-агресору».

Новою статтею 111-2 КК передбачено відповідальність за ряд складів злочинів, що полягають в пособництві державі-агресору. Всі склади злочинів розміщені законодавцем в єдиній (без розділення на частини) диспозиції, і належать до особливо тяжких злочинів. Термін «пособництво» є спеціальним терміном, вживаним у КК для позначення різновиду співучасника в злочині. Так, у Загальній частині, зокрема в ч.1 ст. 27 КК України співучасниками кримінального правопорушення, поряд із виконавцем можуть бути організатор, підбурювач та пособник, а у ч. 5 ст. 27 міститься визначення пособника як особи, яка порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню кримінального правопорушення іншими співучасниками, а також особа, яка заздалегідь обіцяла переховати особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, знаряддя чи засоби вчинення кримінального правопорушення, сліди кримінального правопорушення чи предмети, здобуті кримінально протиправним шляхом, придбати чи збути такі предмети або іншим чином сприяти приховуванню кримінального правопорушення [5].

Таким чином, пособник – це особа, яка не вчиняє злочинів, але будь-яким чином допомагає виконавцю його вчинити. При цьому відповідно до ч. 2 ст. 29 КК пособник несе відповідальність в сукупності за ч. 5 ст. 27 та тією статтею (частиною статті). Особливої частини КК, яка передбачає кримінальне правопорушення, вчинене виконавцем. Натомість об'єктивна сторона складів злочинів, передбачених ст. 111-2 КК, полягає у пособництві, при цьому, саме пособник вважається основним виконавцем цих злочинів. Кваліфікація дій пособника державі-агресору у таких випадках здійснюється безпосередньо за ст. 111-2 КК. Кодекс до появи цієї статті таких складів не містив, таким чином, вживанням терміну «пособництво» у ст. 111-2 КК по суті об'єднано пособника із виконавцем в одній особі [3].

Саме тому виникає питання чи будуть застосовані положення ч. 2 ст. 31 КК України про те, що не підлягають кримінальній відповідальності при добровільній відмові пособник, якщо він відвернув вчинення кримінального правопорушення або своєчасно повідомив відповідні органи державної влади

про кримінальне правопорушення, що готується або вчиняється. Добровільною відмовою пособника є також ненадання ним засобів чи знарядь вчинення кримінального правопорушення або не усунення перешкод вчиненню кримінального правопорушення.

Об'єктом кримінальних правопорушень, передбачених ст. 111-2 КК, є основи національної безпеки України. Положення цієї статті охороняють незалежність, суверенітет, територіальну цілісність та основи конституційного ладу нашої держави.

З об'єктивної сторони кримінальні правопорушення, передбачені ст. 111-2 КК, характеризуються такими умисними діями як:

1) реалізація чи підтримка рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора;

2) добровільний збір, підготовка та/або передача матеріальних ресурсів чи інших активів представникам держави-агресора, її збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора [5].

Щодо першої форми, необхідно відзначити використання законодавцем оціночного поняття – підтримка, наприклад і щодо відмежування від складу, передбаченого ч. 1 ст. 111-1 КК (публічні заклики до підтримки). При цьому склад, передбачений ч. 1 ст. 111-1 КК (публічні заклики до підтримки) є проступком, а склад, передбачений ст. 111-2 КК (підтримка) – є особливо тяжким злочином.

Варто мати на увазі, що підтримка в такому випадку має бути суттєвою, тобто утворювати достатньо матеріалізований вираз (що залишається оціночною категорією).

Що ж до другої форми, важливо звернути увагу на реципієнтів, адже тут злочин необхідно відмежовувати від передбаченого ч. 4 ст. 111-1 КК (передача матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням, створеним на тимчасово окупованій території, та/або збройним чи воєнізованим формуванням держави-агресора). Таким чином, в обох складах зазначено про передачу ресурсів збройним чи воєнізованим формуванням держави-агресора, тобто має місце колізія норм (яку практично неможливо однозначно вирішити). За ч. 4 ст. 111-1 є ще й інші реципієнти – збройні чи воєнізовані формування, створені на тимчасово окупованій території; в разі передачі ресурсів цим отримувачам, діяння належить кваліфікувати за цією нормою [3].

І загалом склади правопорушень (як за ч. 4 ст. 111-1, так і за ст. 111-2) щодо передачі матеріальних ресурсів державі-агресору судовій практиці належатиме відмежовувати від державної зради в формі надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України.

Отже, як бачимо, існує певна колізія у визначені об'єктивної сторони кримінальних правопорушень, передбачених ч.4 ст. 111-1 та ст. 111-2.

Суб'єкт кримінального правопорушення – загальний, про що зазначається в диспозиції статті. Так, кримінальній відповідальності підлягають громадяни

України, іноземці чи особи без громадянства, однак є виняток – громадяни держави-агресора.

Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони є мета – завдання шкоди Україні. Також дії передбачені ст. 111-2 КК України можуть вчинятися як з прямим, так і непрямим умислом. Так, реалізація та підтримка рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора може бути вчинена з непрямим умислом, однак добровільний збір, підготовка та/або передача матеріальних ресурсів чи інших активів представникам держави-агресора, її збройним формуванням та/або окупаційній адміністрації держави-агресора вчиняється тільки з прямим умислом.

Отже, із прийняттям Законів № 2108-IX та № 2198-IX законодавець вводить нові поняття в КК, такі як «колабораційна діяльність» та «пособництво державі-агресору». Однак існують певні колізії в даних статтях, що потребують роз'яснення та подальшого опрацювання.

З огляду на те, що збройна агресія проти України з боку РФ продовжується, удосконалення засобів кримінально-правової охорони національної безпеки та подальше дослідження відповідних правових норм та практики їх застосування є перспективними та актуальними.

Список використаних джерел

1. Закон України Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.

2. Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів та вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-20#n8>.

3. Кравчук О., Бондаренко М. Стаття «Пособництво державі-агресору: нові склади злочинів за ст. 111-2 Кримінального кодексу України». URL: <https://hrvector.org/podiyi/22-05-03-art3>.

4. Кравчук О.О., Бондаренко М.С. «Колабораційна діяльність: науково-практичний коментар до нової статті 111-1 КК». *Юридичний науковий електронний журнал* № 3/2022. Запоріжжя. 2022. С. 198 – 204 .

5. Кримінальний Кодекс України : Закон України від 01.12.2001 № 2198-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.